

NAPREJ!

Vse za napredek slovenskega ljudstva!

Časopis „NAPREJ!“ izhaja dvakrat mesečno, in sicer 4. in 18. — Uredništvo, administracija in ekspedicija je v Ljubljani, Šelenburgova ul. 6/II. — Vse denarne pošiljatve je pošiljati na naslov: „Delavska tiskovna družba v Ljubljani, r. z. z o. z.“ — Vse dopise in spise na uredništvo. — Naročnina za celo leto: K 2-50, za 1/2 leta K 1-25, v Nemčijo K 3—, v Ameriko K 4-60. — Posamezne številke 8 vin.

Delavstvu v premislek in prevdarek.

V najnovejšem času čitamo po naših časopisih članke o tem, kdo je sodrug, kakšen naj bo sodrug, kdo je član socialno-demokratske stranke itd. Na sploh se pa tarna, da je mizerija v naših vrstah, da ne gre tako kot drugje, da niso naši delavci dovzetni za organizacijsko delo, da manjka zanimanja zlasti za politično socialno-demokratsko organizacijo itd.

Da res se je potreba zamisliti nad tem. Če hočem pa odpraviti napake, poznati jih moram. Kaj manjka pred vsem našemu delavstvu?

Socialistične naobrazbe, socialističnega mišljenja. Zato: Več teorije v naše vrste.

Velika napaka naših socialističnih predhodnikov na Slovenskem je bila, da so povsem zanemarjali socialistično vzgojo med delavstvom, da so delali glavno le s političnimi argumenti momenta, da pa so popolnoma pozabili, da je treba na shodih pridobljene pristase izobraziti v socialiste! Niso nam napravili nobene socialistične literature, tako da je bilo nemogoče našim ljudem, ki n. pr. niso znali drugega jezika nego svoj slovenski, postati kaj drugega kot taki — „socialni demokrati“, kakor so danes.

Kaže se često na uspehe na Češkem! Da — češki socialni demokratje so marljivo kot mravlje gradili svojo socialistično literaturo — izdajali brošuro za brošuro, knjigo za knjigo, leposlovno kot znanstveno, časopis za časopisom. Pri nas

— kdor se je predrznil brez volje kake „višje instance“ kaj napraviti, bil je križan, izključen iz stranke. Na Češkem so poleg glavnega glasila „Prava Lidu“ izrasli na celi liniji pokrajinski časopisi — vsak okraj ga ima, seveda ne na škodo gibanja, ampak na njegovo korist. Čim več se čita, tem bolje je — čim izobraženejšje je ljudstvo, tem preje je socialno-demokratsko.

Delajmo še mi po češko! Proč z okostenelim sv. Birokracijem iz naših vrst — v socialistične delavske vrste zanesimo toplo življenje! Teorijo, brošure, knjige, časopis za časopisom — od znanstvenih do poljudnih

Dejali smo zgoraj, da je bila velika napaka naših socialističnih predhodnikov — do leta 1904/5 — da nam niso dali socialistične literature. No, v zadnjih 3—4 letih se je končno izdalo kakih 20—25 brošur in knjig, glavno v založbi „Naših Zapiskov“, časopisa „Naprej!“ in „Delavske tiskovne družbe v Ljubljani“. Zdaj imamo saj „Komunistični manifest“, tr dele erfurtskega programa, tri — štiri brošure o bivstvu socializma — imamo „Naše Zapiske“, ki donašajo tudi dovolj lepega gradiva. Seveda je vse to premalo!

Te brošure in knjige, te „Naše Zapiske“ itd., je treba pa vdomaćiti v domovanja delavstva. Treba je, da si vsak zavednejši proletarec napravi svojo knjižnico, da se v to knjižnico vglobi, da se zamisli nad prebranim. Dosedaj izdanim je treba pridružiti nove „Delavska tiskovna družba v Ljubljani“ ima v tem oziru napravljen plan,

da bo izdajala sistematično brošuro za brošuro, knjigo za knjigo. Dolžnost zavednih sodrugov po deželi pa bi bila, skrbeti, da se izdane knjige razširijo med ljudstvo, da se o njih diskutira, razpravlja, razgovarja — da se spozna, kaj pravzaprav hočemo socialni demokratije kot taki.

Če pojde delo tako naprej — potem seveda ne bo treba tarnati in javkati o tem, kdo je sodrug in kdo ni sodrug, ker bodo organizirane mase že same pomedle in ne bodo se več dogajali v vrstah stranke dogodki, ki so zmožni vsakemu res socialistično mislečemu človeku zgnusiti vsako pozitivno delo.

Na delo — za poglobitvijo naših vrst — za notranjim socializiranjem!

Anton Kristan.

Strokovna in konsumna društva — varuhi plač.

Kako zavaruje delavec svoj dohodek? To vprašanje se še ni skoro nikdar razmotrivalo, ne v časopisju, ne na zborovanjih in ne na kongresih. Za proletarca pa je to vprašanje prav posebne važnosti. Ne poseduje ničesar drugega kakor svojo delavno moč; ona je njegov edini dohodek, ki pa prav lahko usahne ne samo z rano smrtjo, temveč že za časa delavčevega življenja.

Najnujnejše je torej, da delavec svoj dohodek zavaruje še za časa življenja. Delavec je pač izkoriščen od zibelke do groba. Kmalu že mora mladi proletarec zaslužiti. Še ni dobro zapustil otroška leta, že mora pomagati očetu in materi zaslužiti, in ako že to ne, pa vsaj pomagati hraniti. Dovršivši šolo stopi v učenje. Kako se to učenje navzlic vsem varstvenim zakonom vrši, se dobro ve. Učenec je za mojstra cena delovna moč, ki jo — proti nizki napitnini — enostavno izkorišča in velikokrat celo v domačem gospodarstvu porablja. Vzprejemni in oprostilni prispevki, ki jih mora učenec, oziroma njegovi starši vplačati zadrugi, so za mojstre glavni dohodki, s katerim vzdržujejo svoje agitatorje. Ko postane učenec pomočnik, prejme — dokler ima namreč delo in ako ne zbolí — plačo, a izkoriščanje ni nič manje ko za časa učne dobe. Z neizkustvom mladega človeka se marsikdo izkoristi, in lahkomišljenost mladega delavca jim k temu pripomore. Podcenjuje se s tem delavna

moč in ne misli se na čase, ko ne bo mogoče tedne, mesece nič de'a. V sebi se čuti neizcrpno moč ki bo trpela v večnost, in se tako zapravlja edini kapital, ki ga ima brezpravni, brezposestni delavec. „Obogati se itak ne!“ modruje delavec in potem živi. Seveda ne bode razumen človek nikdar zahteval da se prepove mlademu človeku vse življensko veselje; vendar je neodpušljiva lahkomišljenost, ako mladi delavec pozabi na svojo prihodnost. Nasprotno mora skrbeti za moška leta in za starost! To stori s tem, da varuje svojo delavno moč, da se zagotovi, kako uspešno zabraniti proti prehitri usahnitvi tega svojega edinega izvora dohodkov. Nadalje: mladi mož se hoče poročiti in potem rabi vendar večje dohodke. Zarana mora torej skrbeti, da se poveča njegova kvalifikacija, da dobi njegova delovna moč kolikor mogoče veliko ceno in da je ne proda za smešno nizko ceno podjetniku. Ta namen doseže najbolj gotovo s pristopom k svoji strokovni organizaciji. Seveda se potem ne sme pustiti zavoditi k pristopu v kako strokovno društvo, ki pod krščansko-socialno ali nacionalno firmo uganja najumazanejši kupčije izkoriščevalcev. Med strokovnimi društvi je velik razloček. Klerikalna in druga meščanska društva so sleparija, in temu se mora izogniti kakor strupeni kači. S farškimi in izkoriščajočimi društvi ni dobro zobati češenj.

Zakonski mož pa se ne sme zadovoljiti samo s tem, da je član strokovne organizacije; pristopiti mora tudi h konsumnemu društvu. Kaj koristi, ako se uveljavijo potom strokovne organizacije plačilne zahteve, ko pa pride povišek plač potom podražanja življenskih sredstev v žepe oderuhov? Delavec se zato ne sme zadovoljiti s tem, da varuje svojo delavno moč; on mora varovati tudi svojo konsumno moč; mora se strokovno, pa tudi združno organizirati. Strokovno društvo mu pomaga, da svojo delavno moč — edino stvar, ki jo poseduje — kolikor mogoče drago proda; zadruga mu pomore do cenenih življenskih sredstev. S tem se močno zavaruje dohodek delavca! Ako se dohodki večajo in izdatki manjšajo, ima plača večjo nakupno moč kakor pa, če se ne zgodi ne to, ne ono, ali pa samo eno od obeh. To mora biti vsakemu delavcu, ki zna le malo računati, razumljivo; zato se ne spuščamo več v dokazovanje velikih prednosti te dvojne organizacije v varstvo plače.

Kdor se hoče prepričati o tem, kako strokovno in konsumno društvo skupno izredno izboljšata plačilno stanje delavcev, temu se pač ni treba mučiti s težkimi računskimi problemi. Angleški delavec, ki je združno organiziran, nakupi letno v konsumnem društvu približno za 1000 kron blaga in prejme za ta nakup ob letu po 5 do 10 procentov dividende, torej po 50 do 100 kron. Ta znesek naloži v konsumnem društvu kot hranilno vlogo, ki se mu obrestuje letno zopet s 5 procenti. Tako se mu nabere tekom let že mal kapital, ki mu je na razpolago in mu vrlo dobro pomaga v slučaju potrebe, t. j. brezposelnosti, bolezni i. t. d. Lahko se reče, da povečajo udje angleških konsumnih društev, ki so obenem tudi strokovno organizirani, vrednost svoje plače povprečno za petino z nizkimi cenami blaga, dividendami in obrestmi hranilnih vlog. Na ta način doseženi prihranki se cenijo na milijone. Profit, ki bi ga bili sicer deležni kramarji, velezalozniki, špediterji in uvaževalci kratko rečeno kapitalisti, spravijo angleški delavci sami v svoj žep. Razumejo pač malo računati in raje sami sebi pomagajo, kakor pa oderuhom z vsakovrstnimi živili, kakor to delajo naši delavci. Vse to je potrebno delavcu vedeti, ako hoče imeti od svoje plače kolikor mogoče več koristi. Taki prihranki ga namreč ne silijo v pomanjkanje, ampak nasprotno: omogočijo mu, da boljše živi, kakor je mogel preje, ko je nakupoval pri privatnem trgovcu in mu prinašal dobiček, ki doseže največkrat 30 procentov cene blaga v velenakup.

Velikih prednosti združnega nakupovanja, kakor že rečeno, ne moremo tu naštevati; predač bi zašli. Nikdar pa ne moremo dovolj živo predočiti delavcem korist varčevanja, in da nudi najvarnejše jamstvo za to konsumno društvo. Akoravno se ne postane potom konsumnega društva kapitalist, vendar se tekom malo let lahko prihrani že mal kapital. Za primer vzemimo mladega moža v dobi 24 let. Ko se poroči, naloži v konsumnem društvu 100 K, in ako pusti to vlogo nedotaknjeno, prihrani pri 5 odstotnem obrestovanju v 10 letih K 162 89, v 20 letih K 265 33, v 30 letih K 432 19, v 40 letih K 704 — Ako pridodane vsako leto — in to je s pomočjo konsumnega društva mogoče — k vloženemu kapitalu 100 K s tem da se mu pripiše dividenda kot hranilna vloga, se samoobsebi razumevno,

kapital še hitreje množi. Ima na ta način s 5 odstotnim obrestovanjem po preteku 10 let premoženje v znesku K 1320 68, po 20 letih K 3471 93, po 30 letih K 6076 08 in po 40 letih K 12 683 98.

To so ugodnosti, ki jih more nuditi le konsumno društvo. Vse druge metode za hitro obogatitje, kakor loterija, srečke in sploh razne špekulacije, so sleparija. Delavec se teh ne sme posluževati, ako se hoče povzpeti do boljših življenjskih razmer. Zanj je in ostane najvarnejša pot k pomnožitvi svojega dohodka le konsumno društvo.

V združenju je moč!

Če pregledujemo v zadnjem desetletju izvršene preobrate v organizacijah, vidimo, da gre vse za — združenjem, da, za centralizacijo že združenega.

V prvih dobah strokovne organizacije so rastla strokovna društva samostojno, drugo poleg drugega — kmalu pa so se začela združevati v zveze društev — za tem pa so se razpuščala in mesto njih so vzrastle velike zveze s podružnicami. Sedaj pa se že razpravlja o še večji centralizaciji — iz dosedanjih zvez naj vzrastejo industrijske zveze sploh — n. pr. iz tesarske, zidarske, kamnarske in zidarsko-pomočniške naj izraste samo «stavbinska zveza». Zakaj: s centralizacijo se zmanjša režija, ojači pa notranja moč!

In kakor je v strokovnih organizacijah, tako bo in mora biti v gospodarskih, konsumnih organizacijah. N. pr. mala konsumna društva ne morejo sama kaj posebno prosperirati, ker ne morejo v velikem nakupovati, ker jih režija preveč stane in ne morejo ponavadi dobiti dovolj spretnih vodij, ker jih plačati ne morejo. Zato je potrebna centralizacija. Mala konsumna društva se morajo priklopiti velikim. N. pr. za celo Kranjsko bi zadoščalo eno, kvečjemu dva, tri društva s podružnicami po celi deželi. Režija bo se s tem zmanjšala, nakup bi bil ugodnejši in agitacija za združno delo sistematičnejša. Danes tuptam kramarji še potolčejo eno ali pa drugo konsumno društvo, ker razpolagajo z boljšim znanjem nego je to pri malih konsumnih. Zato seveda je potreba misliti na centralizacijo — iz osrednje zaloge naj se zalagajo prodajalne po deželi.

Tržške del. zadruge so šle za tem principom in otvorile poleg tržških prodajalen še po eno v Miljah, Pulju in v Gorici. Tudi «Splošno konsumno in hrambno društvo» v Gradcu je šlo iz Gradea v Kapfenberg, Kiflach, Frohneiten itd. «Konsumno društvo za Ljubljano in okolico» naj ima tudi enak namea...

V združenju je moč!

Čim tesnejša je združitev, tem silnejša je moč.

Živimo v važni dobi — malenkostni oziri na stran! In složno na delo!!

Čitateljem in naročnikom!

Širite naš list — priporočajte ga povsod v naročbo. Tisti, ki ga prejmljete, storite tudi vedno svojo dolžnost s tem, da ne pozabite nikoli poravnati naročbe.

L I S T E K.

Država prihodnjosti.

Dalje.

Tudi mezdni delavci so hoteli v začetku zadržati razvoj kapitalistične veleobrti. Razdejali so nove stroje, branili so se proti uvedbi ženskega dela in podobno. Ali spoznali so, poprej nego rokodelci, kako neumno je tako počenje. Naši so druga, uspešnejša sredstva, ki naj zabranijo škodljivim učinkom kapitalističnega izkoriščanja, kolikor se to da. S svojimi gospodarskimi organizacijami, s strokovnimi društvi, in s svojo politično delavnostjo, ki se obe izpolnjujeta, so v najrazličnejših državah večalimanj sijajnih uspehov dosegli. Ali vsak tak uspeh, pa naj je bilo že to povišanje mezde, skrajšanje delavnika, prepoved dela premladih otrok, zahteva z ravotnih predpisov i. t. d., tvori novo vspodbudo za gospodarski razvoj, ker n. pr. podneti kapitalista, da nadomesti podražene delavske moči s stroji, ali ker provzroči več izdatkov, ki male kapitaliste bolj obremene kot velike, in s tem obteže prvim konkurenčni boj i. t. d.

Kakor je opravičeno, da, celo potrebno, da si n. pr. izkušajo posamezni rokodelci z upeljavo malih motorjev izboljšati svoj položaj, ali če si delavci ustanavljajo organizacije, ali streme za postavnimi uredbami, ki naj jim prinesejo skrajšanje delavnika, zboljšanje delavskih pogojev in podobne olajšave, tako bi bilo tudi vendar narobe misliti, da morejo take reforme zadržati socialno evolucijo; prav tako bi bilo tudi narobe misliti

da se ne more pripoznati korist gotovih socialnih reform, ne da bi se tudi pripoznalo, da je mogoče družbo na njenih dosedanjih podlagah vzdržati. Nasprotno se more tudi za te reforme iz revolucionarnega stališča nastopati, ker pospešuje razvoj dejanja, kakor smo videli in ker, sicer precej daleč od tega, da bi samomorilske tendence kapitalističnega proizvodjalnega načina zavrgle, katere smo v prejšnjih poglavjih naslikali, še te okrepujejo.

Proletariziranje ljudskih množic, združevanje vsega kapitala v rokah nekaj malo posameznikov, ki ovladujejo vse gospodarsko življenje kapitalističnih narodov, krize, negotovost eksistence, vse te mučne in grozne učinke kapitalističnega proizvodjalnega načina, ni mogoče pri njih neprestanem naraščanju z nikakimi reformami — pa naj bodo še tako dalekosežne — pri sedanjem lastninskem redu zadržati.

Nobene stranke ni, pa če je še tako zatelebana, in še tako tesno zvezana z dosedanjim redom, da bi tega ne vedela. Vse hvalijo svoje posebne reforme kot sredstva, ki naj preprečijo propad, ali nobena nima prave vere v svoje čužne recepte.

Ne pomaga nobeno zavijanje in nobeno obračanje. Pravna podlaga današnjega proizvodjalnega načina, zasebna last proizvodjalnih sredstev, postaja vedno manj združljiva z bivstvom proizvodjalnih sredstev, kakor smo to videli v predidocih poglavjih. Propad privatnega lastništva je le še vprašanje časa. Pride gotovo, četudi ne more nobeden z gotovostjo reči, kdaj in na kakšen način da nastopi.

O zasebnem in združnem lastništvu.

Pravzaprav ni več vprašanja, ali naj in kako naj se zasebna last proizvodjalnih sredstev obdrži, marveč le ono, kaj naj pride, oziroma kaj mora priti mesto zasebne lastnine, kajti ne gre se za nekaj poljubno iznajdenega, ampak za to, kar je vsled naravnega razvoja potrebno. Prav tako je v naši prosti volji, kakršen lastninski red denemo na mesto obstoječega, kakor je v naši volji sedanjega obdržati ali porušiti.

Tisti gospodarski razvoj, ki nam vsiljuje vprašanje: kaj postaviti na mesto zasebnega lastništva proizvodjalnih sredstev, prinaša nam tudi predpogoje za rešitev tega vprašanja. V naročju

starega lastništva dremlje že novo. Da bi to novo spoznali, se nam ni ravnati po naših, tako razširjenih osebnih nagnjenjih in željah, marveč po dejstvih, ki so pred nami, in ki so za vse enaki.

Kdor pozna današnje pogoje proizvodjanja, ta vê, kakšno lastninsko obleko zahtevajo, kakor hitro je obstoječa nemogoča. Prosimo zato naše čitatelje, da bodo imeli v sledečem, ki govori o bodočnosti, v spominu, kar smo rekli o sedanjosti in preteklosti o obstoječem proizvodjalnem načinu.

Zasebno lastništvo proizvodjalnih sredstev korenini, kakor vemo, v proizvodjanju v malem. Proizvajanje posameznika zahteva tudi lastništvo posameznika. Proizvajanje na veliko pa pomeni združniško, družabno proizvodjanje. V velepodjetju ne dela vsak delavec zase, ampak večja množica delavcev, cela družba dela skupno, da bi napravila celoto. In proizvodjalna sredstva moderne veleobrti so razširjena in ogromna. Tu ni mogoče, da bi vsak posamezni delavec zase posedoval svoja proizvodjalna sredstva. Proizvajanje na veliko na stopinji današnje tehnike dopušča le dvoje lastninskih oblik: ali zasebno lastništvo posameznika nad proizvodjalnimi sredstvi cele zadruge delavcev (kar je danes vladajoči kapitalistični proizvodjalni način, z vso revščino in izkoriščanjem delavcev in z zadušujočim izobiljem kapitalistov), ali pa skupno lastništvo vseh delavcev nad skupnimi proizvodjalnimi sredstvi. To pomeni združniški proizvodjalni način, pomeni, da bo prenehalo izkoriščanje delavcev, ki postanejo gospodarji lastnih izdelkov in ki jim pripade prebitek (nadvrednost), kateri si je doslej prillaščeval kapitalist.

Na mesto zasebnega lastništva proizvodjalnih sredstev je postaviti združniško lastništvo, to je, kar postaja vsled gospodarskega razvoja čimdalje nujnejše.

Dalje prih.

ZMES.

Delavska tiskovna družba v Ljubljani ima v zalogi prav zelo poučne brošure, ki bi morale biti v domovanju vsakega delavca. — Član Del. tiskovne družbe postane lahko vsak pristaš socialno demokratične stranke, ki plača eno krono pristopnine in 25 kron deleža. — Sodrugi — pristopajte!

Konsumno društvo za Ljubljano in okolico se znamenito razvija. Število članov raste od-

dnedodne. Kakor kaže, postane to društvo kmalu eno najmočnejših na celem jugu. — Pristop znaša 1 krono, delež 20 kron (po novem bo 30 kron). Društvo sprejema tudi hranilne vloge, ki jih obrestuje po 5% od dneva vloge pa do dneva vzdiga.

Počitnice. Politika počiva; merodajni možje sede v kopališčih in letoviščih, pa se vesele brezskrbnega življenja. Vrše se semtertja še kaki zabavni zleti in „kongresi“ — no, moj bog, v življenju je pač potreba izpremembe. V Sofiji na Bolgarskem je bilo v prvi polovici julija vse živo in veselo. Vršilo se je tam tucat slovanskih zletov in kongresov. Bolgarji so čil, mlad, doslej malo poznan narod — no, pogledati te jugoslovanske Dance ni prenapačno. Gos'oljubni so in res — Sofija je bila polna slovanskega navdušenja. Blizu Sofije je prekrasni Carigrad — priložnost, ogledati svet, je pač izrabiti do skrajnega. — Belgrad je tudi mično gnezdo ob Donavi. Kdo naj zameri veselim ljudem, če gredo pogledat Belgrad in tam malo ponore? Itd., itd. Počitnice so — seveda, počitnice samo za boljše situirane. Široke množice delavskega razreda jih ne poznajo. Na nje ne vplivajo prijetni dnevi brezdela, ker jih nimajo — nanje ne prihajajo vtisi nepozabni, neizbrisni — prihaja le težka skrb, kako bo živeti, ko je vsak dan dražje, ko postaja draginja že neznosna... Da — da — treba bi bilo, da bi prišle tudi za široke množice počitnice, ki bi jim dale oddiha in razvedrila... Kdaj bo to, kdaj?

Iz Tržiča.

O tržiškem klerikalizmu. Komaj je nekoliko pomirjeno naše ljudstvo od razburjenosti, ki jih so povzročila dejanja katoliškega Papova, že dvigajo klerikalci zopet svoje drzne glave in stegajo jezike, nikdar osnažene. Na nas socialne demokrate gredo ter nas obrekujejo z vsem žolčem, kar ga imajo v globokih želodcih. — Papov ima že svojega naslednika. To je g. Gregore, ki je bil najpoprej član Sokola. Takrat se je imenoval «mladi fantič iz Goeknove tovarne». Nato je odšel na Dunaj. Ko je prišel nazaj, je pripovedoval, da je bil na Dunaju — «organiziran». Ko so se v Tržiču ustanovili kršč. socialci, je postal njih tajnik. Nastala pa je neka zmešnjava v kasi — in g. Gregore je odstopil. Sedaj je vodja Orlov, resp. čukov — in trgovec s čevljarskimi potrebščinami. — «Domoljub»

in «Slovenec» naj bi zgodovino svojih ljudi raje opisovala, nego se v nas zaganjala. Zlasti bi bilo dobro povedati, kako je s Papovim konsumom in pa koliko je Mežek v konsumu preveč plačal — na račun! Na delo! Mežek in pa Gregorc naj pa le še prideta na naše shode!

Iz idrijskega okraja.

V Idrijo. «Domoljub» se je po barabsko zakadil v številki 30, z dne 28. julija v mojo osebo in pa v zvezo idrijske mladine. Ne bom polemiziral s faloti, ki jim je edina naloga obrekovati, sumničiti, lagati — le kličem idrijski mladini: prav zato, ker so klerikalci taki faloti, naprej v delu za osvobodo delavskega razreda. Bodite neutrudljivi agitatorji, da boste privedli slednjega mladeniča Idrije in njene okolice v naše vrste! —

Anton Kristan, Ljubljana.

Železnica v Idrijo že zopet straši. Te dni (od 1. do 3. avg.) je že komisija določala postaje od Ljubljane preko Vrhnike, Hotedersice, Godoviča, Idrije in Sp. Idrije do goriske meje. Železi seveda bi bilo iz vsega srca, da bi se kaj naredilo, ker naše mesto krvavo potrebuje poštene železniške zveze. Apelovali bi na vse prizadete činitelje, naj bi storili vse, kar se da, da ne bi ostala «železnica» le prazna nada!

Poštenost našim občinskim odbornikom zopet krade «Slovenec» z dne 22. julija t. l. V št. 165. prinaša v vodenem članku med neko blamažo bivšega cestnega odbora tudi sledeče: Zadeva idrijskih mestnih zastopnikov, ki morajo iz svojega poravnati čez 9000 kron izdatka, v katerega so občino neopravičeno strmoglavili, je bila torej še malenkostna proti razmeram, ki so se razkrile pri idrijski okrajni cestni upravi. Naslov tega članka, ki se glasi: «Za poštenost javne uprave,» pove sam, da se našim mestnim zastopnikom o čista nepoštenost. Vprašamo tem potom ne «Slovenčevega» mazača, ki mu je poštenje svojega bližnjega španska vas, ampak večino idrijskega prebivalstva; kdo je poštenješi, ali oni odborniki, ki so bili od večine izvoljeni in so v sporazumu večine idrijskega prebivalstva delali, ali pa tisti, ki je nakopal s pomočjo terorizma mestni občini toliko škode, da presega tekom treh let od kar se ta afera vleče več nego trikrat po 9000 K. In še ni upanja, da bi se zadeva kmalu rešila! Na to vprašanje nam bo dala večina tudi na drugem mestu odgovor, ki bo za občinske može časten. Klerikalcem pa

svetujemo raj kritikujejo samo stvari, ki zaslužijo kritiko, gdo pa je poštenje krasti.

Soduginje in sodrugi. Prvo predavanje sodr. Aliča v našem rudarskem društvu se je na vse pričakanje dobro obneslo. Predavanja so ob sobotih ob 9 uri zvečer in sicer javna. Uležite se!

Mladinska zveza peče klerikalce v dno srca. «Naša Moč» mečo vanjo ogenj in žveplo. Posebno jih jezi ustanovni shod, na kojem je predaval v tem pomenu sodr. A. Kristan. Z nerja ga prav po cigansko, češ, sam ni prepričan o tem, kar je govoril. Kaj je govoril, ne ve povedati. Mi pa pravimo, da katoliške bratce ne jezi govor sodr. Kristana, ampak mnogobrojna udeležba tega shoda.

Ljubi svojega bližnjega kakor sam sebe, uče ustanovniki orlov. V Idriji pa hoče neka čukarska tolpa s samimi tožbami uničiti rudarja Tomaža Kabala, češ, da jih je razžalil. Kajne g. dr. Pegan?

Izjava. Podpisani preklicujem tem potom vse žaljive besede, ki sem jih vsled napačne informacije izustil o g. Ivanu Strausu kot načelniku «Obrtniške bolniške blagajne» v Idriji ter se mu zahvaljujem, da mi jih je odpustil.

V Idriji, dne 21. julija 1910. Ivan Makselj.

Čudne pojme o zavarovanju delavcev ima vodja rudniške žgelnice c. kr. svetnik g. Slavik. Na Leopoldovem poleg žgelnice ima vposlenih po zimi in poleti večje število mladih delavcev, ki pa niso nikjer zavarovani. Na prošnjo, da se naj jih zavaruje kot druge delavce, izrazil se je, da tega ne stori, ker so oni le provizorično vzeti k delu. Vprašamo g. Slavika ali ne spada c. kr. erar pod zavarovalni zakon? Kakšen odgovor, pa boste dali v slučaju ponesrečenja kakoga delavca? Ali mislite, da je pri temu delu vsaka nesreča izključena. Spominjamo se tam že več nesreč. Pred več leti celo takojšnjo smrt mladega delavca. Sploh pa smo mnenja, naj se vse te delavce takoj zavaruje, če bi tudi bile nesreče izključene. Poskušnja zdravstvenega stanja delavcev je dovoljena samo tri mesece c. kr. erarju.

Klerikalci zadnje čase udrihajo po bivšem naprednem cestnem odboru, češ, tako je bilo — eni kažejo pri tem na «socialne demokrate, zaveznike liberalcev». Pa, le počasi, prijatelji klerikalci! Sodgovorni za gospodarstvo v cestnem odboru so odborniki, med kojimi so bili gg. Golji, Didič, Čuk iz Črnega vrha, ki so menda prav pristni klerikalci. Soc. dem. smo imeli le enega kot namestnika v odboru, ki kot tak ni prišel nikoli

k sejam in ni mogel imeti nobenega vpogleda. Kar se pa tiče mestnega gospodarstva v Idriji, so pa samo soc. demokratje napravili mnogo redu in imeli mesečno kontrolo računov. Torej!

Glede čipkarske šole v Idriji in čipkarskih šol sploh se zopet začenja protiakcija, češ, da šole niso za nič. Na Dunaju je zopet na eni tozadevni konferenci g. Dragotin Lapajne grmel proti idrijski čipkarski šoli. Mi smo mnjenja, da so šole zelo koristna naprava, če je kaj napak v njih, je te odpraviti. Prvo seveda bi se moral odpraviti klerikalni — vpliv, ki zelo škoduje. Šola in šole sploh naj služijo edino svojemu namenu: povzdigi zaslужka v domači čipkarski industriji, s tem seveda je rečeno: v kvaliteti blaga naj napravijo najboljše, kar se da, v ceni pa najvišje, kar se da!

Z Jesenic.

Naš „Naprej!“ je že v lepem številu razširjen po naši jeseniški občini, ali trikrat toliko bi se ga moralo še oddati, če bi sodrugi storili vsak svojo dolžnost. Na delo!

Jesenice naj bodo slovenske — tako se kliče, piše in poje. Mi pa pravimo: Jesenice naj bodo delavske — prva skrb na Jesenicah bi morala biti: dati delavcu pošten zaslužek, cena in zdrava stanovanja, ceno in zdravo blago po prodajalnah, mesnicah in pekarijah. Danes pa je v tem oziru žalostno.

Osemrazredna slovenska ljudska šola je pripravila klerikalce do tega, da so sklicali na nedeljo, 10. julija, javen ljudski shod. Da smo za tako prepotrebno reč vneti, to smo pokazali na shodu »pri J. lenu«. Ampak le prehitro smo izprevideli, da za slov. ljudsko šolo klerikalci nekaj drugega skrivajo. Že »Slovenec« z dne 3. julija je pisal, da so socialni demokratje vpili na shodu »pri J. lenu« »živio župnik«, dalje da so sociji spoznali na tem shodu, kdo je prijatelj ljudstva. Toda, gospodje, nikar kaj takega! Če nas kdo danes nažene s tatom ali mar mislite, da bomo na to že jutri pozabili. Mi smo bili in bomo vedno za kulturna vprašanja vneti, saj je ravno naš namen ljudstvo poučiti in ga spraviti iz nižin življenja in zato smo pritrdili takrat župnikovim besedam. Če pa ta gospod misli, da smo le malo vneti za druge njegove pridige in shode, se pa jako moti. Prav piše »Rd. Prapor«, da je med nami in klerikalci nepremostljiv prepad. Torej ker smo spoznali župnikove nakane in ker

smo vedeli, da se bo bahal, če mi pridemo na njegov shod v delavski dom, češ, tudi te imam na vrvi, zato se shoda nismo udeležili. Vendar kakor rečeno, smo in bomo vedno za slovensko osemrazredno ljudsko šolo na Jesenicah.

Klerikalcem manjka fantov. To smo izprevideli pretečen teden, ko je nek klerikalec ponujal očetu nekega mladeniča nekaj kron, da bi oče sina prisilil, naj ostane v klerikalnem društvu. Toda moder oče je darilo hvaležno odklonil, češ, da bi se sin med »ajmohtarji« samo pohujšal, himavcev pa v svoji družini ne more trpeti. Tudi priprosti delavci vam kažejo hrbet, gospodje klerikalci!

Klerikalci že prejemajo plačilo za obstrukcijo v drž. zboru. Kakor je znano, ima železnica nasproti postaje zelo lep prostor, kamor bi radi Jeseničani, postavili novo šolo. Pri vseh mogočih ravnateljstvih v Trstu itd. se je že prosilo, naj bi železnica prodala ta prostor za šolo, toda zastoj. Kakor se sliši so naprosili sedaj železniško ministrstvo, da bi ono dovolilo to prolati. Ker so pa naši klerikalni poslanci preprečili delovanje državnega zbora z obstrukcijo, zato je ministrstvo kratko odgovorilo, da ta svet ni naprodaj. Naši poslanci na Dunaju se bijejo za Trst, hočejo tam napraviti naenkrat vse slovensko, med tem ko se bodo v sredi Sloveniji slovenski otroci morali ponemčiti. Čebulj, primite klerikalne poslance za ušesa, pa jim povejte, da mcrajo delati tudi za Jesenice, ne pa samo za Trst.

Izleta v Trst se je udeležilo tudi nekaj tujkajšnih sodrugov.

Glede politične organizacije se naznanja, da kdor želi pristopiti zraven, se lahko oglasi vsako nedeljo v društvenih prostorih »pri J. lenu«, kjer se dobe znamke, ali pa vsak dan pri blagajniku sodr. Staretu.

V strokovno organizacijo (kovinarsko) pristopijo zlasti zadnji čas tudi rokodelci od manjših obrtnikov. Zelo hvalevredno je to posebno, ker se vedno sliši, da so ti zelo slabo plačani in pa da se jih vedno sili za čezurno delo. Agitirajte, da bodo pristopili še drugi. Ali ste brali, kaj so ljubljanski mizarski pomočniki naredili, ker so bili organizirani.

Svetovall bi odbornikom podružnice družbe Ciril in Metoda na Savi naj se vsaj malo drže tako obrabljene izraza »Svoji k svojim«. Ali imate, narodnjaki čiste vest od zadnjic, ko ste na praznik Cirila in Metoda pogostili otroke. Kje ste nakupili pokalice?!!

Konsumno društvo za Jesenice in okolico se prav lepo razvija. Promet je za sedaj zadovoljiv — seveda s tem pa ni rečeno, da smo mi z razvojem našega prekristnega društva zadovoljni. Prepričani smo, da bi moralo biti drugače, če bi naši jeseniški delavci storili svojo dolžnost ter z vsemi močmi delovali za društvo. Od pravkar — pred 10 meseci — ustanovljenega društva pričakovati vse najcenejše — to seveda ni prava logika. Mladlo društvo se mora podpreti; pomagati mu je, da se mogočno razvije, da more tudi dajati sadove, ki povrnejo stotero dano mu pomoč. Zlasti bi apelovali na ženske, na žene naših sodrugov, da se zavamejo z vso dušo za našo konsumno prodajalno.

Iz Zagorja.

Takozvano „napredno“ časopisje od „Jutra“ do „Slov. Naroda“ in „Slov. Doma“ se zelo rado zaletuje v naše zagorsko delavstvo, ki stoji — kot povsod zavedni proletarjat — pod praporjem rdeče Internationale. Nobeno sredstvo ni za liberalne dopisnike pregrdo, vsako je dobro za blatenje soc. demokracije. Ko se jih prime — takrat pa razni odgovorni redakterji skočijo pod klop in se izgovarjajo na vse mogoče načine. No, naj le lajajo, znak je to za nas, da jahamo naprej — z vspehi k zmagi.

Smešno je, če koga izmed liberalcev kak dopis ali kak članek zaboli — tedaj ima „Narod“ ali pa kak njegov pobratim polna usta jamranja ter psov. Smešno je, kajti gospodje, boljše bi bilo, da se poboljšate, nego da še huje padate v blato.

O pijanih socialnih demokratih radi pišejo liberalni listi — no, gospoda imenitna, če bi mi hoteli vračati milo za drago, ne vemo, kje bi bilo več pijancev. — Če bi „Naprej“ hotel priušati dogodke iz liberalnih pijanskih družb — bi bil sploh premajhen. Razumete??

S Štajerskega.

Hrastnik. Kakor se sliši, posetil bo menda naš kraj v kratkem gospod deželni namestnik iz Gradca. V ta namen že tudi popravljajo jarke in ceste. V čakalnici je tudi že nabito, da naj se godba in veteranci pripravijo na ta slavnostni dogodek. Nam je čisto prav, da pride kak višji gospod pogledat v to gnezdo in tudi mi imamo željo, da bi gospod namestnik pregledal malo razmere hrast-

niških delavcev. Kakor se sliši, bode sprejem pri kemični tovarni. Kaj, ko bi si gospod ekselencia pustil predložiti v tovarni sihtno knjigo? Tam bi se gotovo videlo, koliko mizarjev, sodarjev, kovačev i. t. d., sploh delavcev, mora vsako nedeljo delati. V Avstriji je za take delavce prepovedano nedeljsko delo. Tudi pri rudniku bi se gotovo našlo več stvari. Tako tudi glede nedeljskega počitka, o slabih plačah in nesrečah bi bilo dobro se prepričati. Nadvse škandalozno so pa rudarska stanovanja. Tam bi gospod namestnik našel gnezda, v katerih se goji jetika in druge bolezn.

Veterancem bi pa svetovali, da bi namesto paradne uniforme, oblekli tisto, ki jo imajo pri delu ali pa naravnost iz dela šli k sprejemu. Tam bi gospod ekselencia videl rudarsko izmučene obraze in gotovo bi le malokateri lahko stali »habt acht«.

Trbovlje. Klerikalci rujejo neprestano, tiho seveda, a vstrajno. Uspehov še nimajo, zato ker delavci večinoma vedo, kdo so klerikalci. Vendar bo treba z naše strani delo podvojiti, zlasti naše časopise bo treba razširiti vse bolj nego so že. Tudi brošure bo treba vdomačiti po vseh delavskih stanovanjih v Trbovljah. Zaupniki — roke k delu!

Loka pri Zidanem mostu. Opazili smo, kako pridno dela občinski odbor, kakor tudi krajni šolski svet v Luki. Oččina Luka ima namreč eno hišo z več sobami, ki je bila nekdanj šola in spada sedaj občini v last in gosp. učitelj ima stanovanje v njej. V zadnji seji je krajni šolski svet z gosp. župnikom na čelu sklenil, da bi se dala tista hiša cerkvi, in se dala tudi takoj zapisati v davčne knjige, da bi jo pozneje, kadar bi se nova župniška cerkev stavila, podrl in prostor za cerkev parabili. Res imenitni so pogoji, spisani v prid župniku in cerkvi, samo občina, če bi dala hišo, bi lahko potem gledala skozi prste in gosp. župnik bi se pa celemu odboru v pest smejal, če bi se mu to posrečilo. Seveda ima tukaj tudi občinski odbor nekaj govoriti, zato je sklical župan občinski odbor k seji in sicer 6. in 13. julija, da se posvetuje o tem, ali se da hišo cerkvi ali ne. Na prvi seji, kakor smo slišali, niso bili sklepčeni, jih je bilo premalo, zato so za en teden pozneje zopet drugo sejo sklicali in zopet niso bili sklepčeni, ker jih še polovico ni prišlo. Vendar pa bi bil rad gosp. župnik, da bi se vseeno sklenilo, če je dosti odbornikov skupaj ali pa ne, on je namreč rekel, saj ni nič tako važnega, bole pa 12 odbornikov pozneje podpisalo pri drugi seji. Seveda se tudi

to ni gosp. župniku posrečilo, ker ga je občinski odbornik M. takoj zavrnil, da se to ne sme zgoditi, ker bi se delalo sicer proti občinskemu redu. Gosp. župnik, mi bi pa vendar radi vedeli, kaj se vama tako mudi za tisto hišo? Za cerkev je že prejšnji gosp. župnik, kakor se sliši, denar pobiral, pa je še sedaj ni in upamo, da bo pri vas ravno tako, ker smo slišali iz zaupnih virov, da so vama apno zastonj ponujali, pa ste rekli, da nimate prostora za njega; brez apna se pa seveda tudi cerkev zidati ne more. Gosp. Kajtna, predsednik krajnega šolskega sveta, desna roka župnika, pa vse privoli, kar gosp. župnik hoče, zato so pa skrbeli, da so spravili gosp. Zupanciča, da ni več predsednik krajnega šolskega sveta, ker ni znal tako dobro z gosp. župnikom občeati. Tudi upamo, da bi se ne bi bili takšni pogoji stavili, kakor so se sedaj pri gosp. Kajtni, če bi bil še Zupancič na tem mestu. Spomniti moramo dalje krajni šolski svet v Loki, mogoče ker je pozabil, da imajo v novi šoli lepo stanovanje za učitelja narejeno in je dosedaj vedno prazno. Mogoče pa še ni suho, ker ne gre nihče notri stanovati, ali pa čakate, da bodo otroci, ki so opoldan celo uro sami v šoli brez vsakega nadzorstva zanelili na kakšen način ogenj. Pa tega ne vidi gosp. Kajtna. Namesto da bi dali gosp. učitelju stanovanje v novi šoli, in ono v stavi pa v najem, je narobe. Tudi nekaj dohodkov bi bilo, pa saj se lahko občinske doklade zvišajo, in denar je zopet tukaj, kaj pa je takšnim gospodom za en desetak? Nič! Gosp. Kajtna, vi pa samo tako skrbno naprej, saj se bomo še pri novih občinskih volitvah videli.

Loke pri Zidanem mostu. Večkrat smo se že povprateval, kaj občinski odbor dela, ker ni nič slišati; ako se skliče seje? No, pri nas je vseeno, katerim odbornikom se poljubi, tisti pridejo k sejam, če pa ne pridejo, je pa ravnotako dobro. Če ima gosp. župan dopust, ima gosp. namestnik njega zastopati. Če se pa sejo skliče, dobi namestnik županov povabilo za dnji v podpis namesto prvi. Če pa gredo gospod tajaik na Laško na veselco gasilnega društva, pa pusti sejo preklicati, da n. pr. v nedeljo 3. julija ni bilo nič uradne ure. Kdo pa ima pravico dovoliti, da se občinski urad zapre in da polovica občanov o tem nič ne ve in da čakajo, kdaj bo občinski urad odprt. Kaj pa če bi slučajno kaj nujnega prišlo, pa ni nobenega doma. Župan stanuje 3½ ure daleč, drugega pa ni doma. Mi dobro vemo, da vam ne imponira, če

vam gosp. M. včasih kako resnično pove, pa upamo, da boste še več izvedeli. Gosp. župan, opozorili bi vas na to, da bi mogoče občinskega slugo malo poučili, kadar ga uradno pošljete, da se ne bode preveč po Zidanem mostu ob vogale zaletaval, da katerega ne odbije, ker, če je ravno mlad, vendar se mora dostojno obnašati, da ga ne bodo po Zidanem mostu butali, kakor se je zadnji-krat zgodilo. Gosp. župan, dobro delo bi naredili ko bi svojim odbornikom enkrat povedali, da se mora točno ob tisti uri priti k seji, ki je razpisana, pa ne kadar se komu poljubi. Nekateri pa si sploh pustijo povedati, če se jih bode rabilo, naj se ponje pošlje, seveda bode dobro če se bo zanje kupil avtomobil. Mi volilci vam, gosp. župan na srce polagamo, da je to vaša dolžnost, da v prid občine delate. Ko je bila seja za postajališče v Loki, ste prišli pa vsi, da ste zopet nekaj tisočakov novih dolgov naredili; za pot v Briše, ki hi jo morala železnica popraviti, se je pa že na dveh sejah govorilo, pa so še vedno vse planke pordele. Mi volilci si bomo dobro zapomnili, kaj ste naredili v treh letih in smo tudi pripravljeni, vas vprašati po računu. Več občanov.

20 do 50 K na dan

lahko vsakdo zasluži z razpečavanjem novega predmeta, ki se rabi v vsaki hiši. Pošljite v pismu za pojasnilo znamko za 30 vin. in svoj naslov.

Izvozna hiša „Samson“, Idrija

Najnižje cene. Največji izbor.

Skrbno izdelovanje

Precbleke. Popravila

L. MIKUSCH.

tovarna dežnikov.

Ljubljana, Mestni trg 15.

Zagrebski
Franck

..... kot tovarniško znamko
priporočujemo *najboljši* pridatek
kot priznano za kavo!

sl. zagon 7 1655, 31407

„Jurjevo čistilo“
je danes specijal t. ta vs h kren, ostane vedno
s eža, torj se ne posuši.
daje najlepši in najhitrejši blesk,
se dobiva povsod in ima ljubljanski grad kot var-
stveno znamko.

Vsak kdor varuje svoje čevlje, rabi edino

„Jurjevo čistilo“

ki je v svoji dobroti nedosegljivo.

V vedni uporabi naprav: **usnje zelo mehko.**

Edina izdelovateljca:

Kregar & Seljak - Ljubljana.

Naročajte in širite naš list!!

ta le prijatelj naš pravi,

Ki nas krepi,

Da smo čvrsti in zdravi!

Želodčni likér „FLORIAN“ ne slabi in
ne omami, kakor razne opojne pljače
ampak daje moč in veselje do dela!

Ljudska kakovost

liter K 2.40.

Kabinetna kakovost

„ „ 4.80.

Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Svarilo pred ponaredbami.

Potniki v severno in južno Ameriko

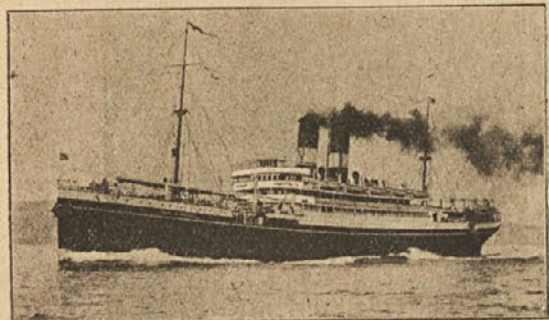
vózi jo sedaj le po domači avstrijski progi

Avstro - Amerikana

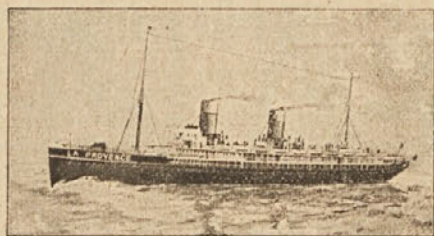
Trst - Newyork, Buenos Aires - Rio de Janeiro

z najnovešimi brzoparaki z dvema vrtenicama, električno
razsvetljavo, brezčnim brzojavom, na katerih je za vsakega
potnika preskrbljeno, da dobi dovolj domače hrane z vinom,
sveži kruh, posteljo, k pelj i. t. d. **Odhod parnikov:** V
severno Ameriko vsako soboto, v južno Ameriko vsakih 14 dni.
Vsakovrstna pojasnila daje drage volje brezplačno pri glavni
agenturi za Kranjsko, Štajersko in Koroško:

Simon Kmetetz v Ljubljani,
Kolodvorska ulica šte. 26.

Samo 6 dni!

Ed. Šmarda

potovalna pisarna
v Ljubljani, Dunajska cesta šte. 18.

Francoska linija Havre-
New-York **samo 6 dni!**

GRIČAR & MEJAČ, Ljubljana
Prešernova ulica šte. 9

priporočata v največji izberi po najnižjih cenah

obleke za gopode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za
gospode in dečke, žakete za dame, paleta za dame, plašče za deklice.

Kmečko - delavska gospodarska zadruga

Dobravlje :: p. Sv. Križ, Goriško :: Dobravlje

priporoča svojo

bogato zalogo izbornih vin.

V Ljubljani ima zalogo v Vodmatu „pri Mraku“. Po
cenah je vprašati v prodajalni Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico, Vodmat, Bohoričeva ulica.

Kašelj.

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko: »Tri jelke«. — Zaloga pri

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Anton Bajec

24 - 14

== umetni in trgovski vrtnar ==
v Ljubljani :: Pod frančo.

Cvetlični salon izdeluje šopke, vence s trakovi.

Vrtnarija na Karlovski cesti 2.
: Zunanja naročila točna.

Ceno češko posteljno perje!

5 kg. rovega oskubenega K 9.60
boljše K 12.—, belo, mehko oskub-
ljeno K 18.— do K 24.—, snežno-
belo, oskubljeno K 30.— do K 36.— Pošilja franko po
povzetju. Zamenja se in vzame se nazaj, če se povrneje
poštni stroški.

Benedikt Sachselt, Lobes 860 pri Plznju, Češko

Dragotin Puc

tapetniški in preprogarski mojster

Ljubljana :: Marije Terezije cesta 16.

Edina

KOLINSKA
KAVINA
PRIMES

ZNAK TOVARNE.

je

najokusnejši

in edino

pristni domači izdelek